

Píseň: S398 - Zní, zní, zní + modlitba; Oddíl k výkladu: Sd
12

Milí přátelé,

na poslední biblické hodině jsme se věnovali boji Jiftácha proti Amónovcům, s tím souvisejícímu Jiftáchově slibu a v důsledku slibu pak příběhu Jiftácha a jeho dcery. Kromě jiného jsem zdůraznil, proč je podložené vnímat jeho dceru také jako předobraz Krista. Jako příklad Hospodinova věrného: V její věrnosti a poslušnosti Hospodinu a jeho řádům, v podřízenosti, zástupnosti i aktivitě v její víře - narozdíl od pasivního Jiftácha, který jí do celé situace navezl.

Avšak příběh má své první místo v době soudcovské. Je odrazem své doby. A tak je antipříběhem, příběhem „jak ne.“ Jiftách neměl svůj slib, v němž nabízel život své dcery, vůbec vyslovit. Vždyť na něm již spočinul duch Hospodinův. A pokud ho vyslovil, měl odmítnout ho splnit - a následky nesplnění slibu nést sám.¹ Nikoli celou situaci svalit neoprávněně na svou dceru (Sd 11, 35).

Jeich příběh je také ilustrací doby, v níž žili: Doby, kdy Hospodin nepřijal opakované pokání Israelců, kteří se řídili řády mnoha jiných bohů. Doby, v níž neznělo pevné, jasné a zejména poučené a srozumitelné Boží slovo.

Tak je tento příběh také o tom, že ani vlastní ortodoxie, ortopraxe či vzdělání člověka nespasí. Záchrana („spása“) člověka leží v Boží milosti. Vždy. A Bůh touto nijak nešetří. Vždyť i Jiftáchovi poslal svého ducha!

Závěr Jiftáchova příběhu

¹ Srv. Nu 30, 3. Zejména však následující verše, které právnicky otevírají možnost zrušení závazku Jiftáchovy dcery... Zřejmě i sem příběh o Jiftáchovi a jeho dceři míří! Velmi pravděpodobně by také pokání za slib lidské oběti vlastní dcery vůči Hospodinu neměl velké následky - vždyť by si býval Jiftách uvědomil svou hloupost!

Závěr Jiftáchova příběhu dokresluje jeho hořkost. Poté, co hloupě slíbil obětovat svou dceru, poté co se hloupě nekál z takové hlouposti, poté, co snad doufal, že jeho dcera uteče z hor a nebude muset splnit slib a poté, co ho hloupě splnil, došlo na další hořký konflikt. Tentokrát s Efrajimci.

Ti se tradičně (a opodstatněně) vnímali jako jeden z nejsilnějších israelských kmenů.² Tak byl v lidských očích pochopitelně zklamaný, když nemohl mít podíl na slávě vítězství nad nepřáteli. V širší perspektivě však jde jen o pýchu: Proč tedy nepřišli sami, když tolik toužili pomoci Gileádkým? Proč přicházejí až jako „generálové po boji?“ Jiftách přece prošel celou oblast Gileádu i Manasese - času tedy měli dost!

Agresivita jejich jednání („zapálíme ti dům nad hlavou“) dokresluje hořkost a hluboký úpadek doby, v níž se Hospodin vzdálil od svého lidu. A jak horké hlavy Efrajimci měli.

Na jejich agresivitu reaguje Jiftách sice mírněji, ale také agresivně. Slovy i shromážděním vojáků (v. 2-4). V následující bitvě Jiftách zvítězil - o jeho taktických dovednostech opět není pochyb. Načež využil vojenské převahy a zabral brody mezi Efrajimem a Gileádem. Pokud je situace testování výslovnosti uprchlíků a jejich následovné vraždění (v. 5-6) povědomá, tím hůře. Už Bible traduje takovéto jednání... Aby bylo zřetelné, jak hrůzné je. A jak je v rozporu s Boží vůlí.

O počtu padlých jsme také již hovořili. Úmyslně je údaj 42.000 legendarizovaný, aby byla zdůrazněna hrůznost jednání, které k takovému vraždění vedlo. Opřeme-li se pak o znalosti dobového pozadí a významu hebrejského *eléf*³ pak údaj 42x9 je vcelku reálným pro počet pobitých v bitvě i přecházejících brody.

Avšak hlouběji pod těmito významy je daleko silnější zvěst: Jiftách opět užívá svých diplomatických dovedností, a opět je to k ničemu. To, co nepomohlo proti Amónovcům. To, co způsobilo

² I v knize Soudců. Srv. např.: Sd 5, 14; 7, 24; dnešní oddíl atd.

³ Technický význam „tisíc“ získává toto slovo až mnohem později. Původně označoval počet vojáků jednoho rodu - kolem devíti bojovníků.

jeho „vychytralý“ slib a tak oběť jeho dcery a konec vlastního rodu, ani tentokrát nepomohlo. Ačkoli říkal pravdu, ve všech případech.

Tento oddíl tedy dovršuje příběh Jiftácha Gileádského a zvěstuje, že diplomacie toho typu není k dobrému. Diplomacie má svou roli při domlouvání podmínek smlouvy. Avšak diplomacie jako „umění přechytračit“ nebo „neříct na rovinu, ale zaobaleně“ je pro Bibli špatnou vlastností. Vede znovu k dalším problémům. Starosti, konflikty a problémy je třeba řešit na rovinu. Bez úskoků a slovíčkaření. Bez zaobalování a mazání medu kolem úst. Také bez zbytečného osočování, napadání a neúcty (to také není jednání na rovinu!) Jinak se místo řešení jednoho problému zadělává na další.

Vraždění u brodů pak může být jak Jiftáchovým selháním zvládnout celou situaci, nebo selháním bezpečně a kvalitně odkázat situaci další generaci. Vždyť soudil Israele pouhých šest let. V obou případech však jde o další Jiftáčovo selhání. Navzdory diplomatickým a taktickým dovednostem.

Kde byl pochován?

Sedmý verš je pak tečkou za celým příběhem. Jiftách soudil Israele nejkratší dobu ze všech soudců. I následující „malí“ soudci soudili déle. A není o nich napsáno mnoho. Tak špatným soudcem se Jiftách prokázal. Ačkoli předpoklady měl veliké - v taktických, diplomatických i náboženských dovednostech a znalostech. Tak velice je příkladem „jak ne.“

Český ekumenický překlad v. 7 však ohlazuje ještě jeden problém. Kurzívou napsané (a tedy do textu vložené) „jednom“ na to ještě trochu poukazuje. V hebrejštině totiž Gileád nebyl pochovan „v jednom z měst.“ Nýbrž „byl pochován ve městech.“

Obvyklý výklad podtrhuje dosavadní pointu i výklad Jiftáčova příběhu: Pro jeho skutky a rozhodnutí bylo Jiftáčovo tělo rozetnuto a pohřbeno na různých místech. Snad také jako připomínka příkladu, „jak nejednat?“ Uvědomme si, že zavraždil a obětoval vlastní dceru v rámci biblického náboženství a minimálně dopustil vraždění efrajimských uprchlíků!

Takovéto ponížení jeho osoby tedy dává smysl. I jako dokreslení dané doby: Tak hluboký byl úpadek Israele, že s tělem jednoho ze soudců naložili takto hanebným způsobem. Vždyť zachránil gileádské před Amónovci, ačkoli ho gileádští předtím vyhnali a připravili o dědická práva.

Vposledu tedy jde v celém Jiftáchově příběhu o zvěst, jak se vzdáleností od Božího slova, se vzdáleností Boží milosti, upadá všechno. Vztah ke slabým ve společnosti (ženy, uprchlíci), i v rodině (vlastní dcera), vztah k sousedům (Efrajim), i k zesnulým (Jiftách). To vše je tedy důsledkem „spojených nádob“ individuálních rozhodnutí a celku situace, v níž jednotlivec *již vždy* žije (srv. Sd 10, 6nn).

Jiftáchův příběh tedy ilustruje, kam vede běhání za jinými bohy. Jaké hrůzy se stávají běžnými ve společnosti i v rodině. A jak snadno by ledasčemu zabránila trocha z Božího slova - třeba při výkladu a připomenutí nejen Nu 30, 3, ale i následujících veršů. Nebo příběhu Gn 22.

Proto je role církve nezastupitelná. Ačkoli touto rolí nejsou diakonie ani kulturní akce ani tábory a další. To vše dokážou jiní. Často lépe. Nezastupitelnou rolí církve je právě *zvěstování* Božího slova všem lidem. Zvěstování Božích řádů. Boží milosti i soudu. Tedy Pravdy.

A tím, krom jiného, chránit člověka před sebou samým, jeho nejbližšími i zcela cizími. Před vlastní fantazií při tvoření božstev. Před spoléháním na bludy a nepravdy.

Další soudci

Chýlíme se ke konci soudcovských příběhů. Po Jiftáchovi se „mihnou“ tři malí soudcové. A pak už zbývá pouze Samson. Co se bude dít v době bez soudců, o tom posamsonovské oddíly knihy Sd.

Ibsán, Elón a Abdón patří k „malým“ soudcům společně s např. Tólou a Jaírem (Sd 10, 1-5). Označení „malí“ není soudem nad jejich vlivem, nýbrž označením pro množství informací, které o nich zůstalo zachováno v kánonu.

Ibsán je zajímavý svým původem. Pocházel z Bét-lechemu. Tedy z Domu-chleba. Tedy podle ekumenického překladu. Kralický správně uvádí dobře známou podobu toho jména: Betlém. Ekumenický tak činí snad ve snaze odlišit Betlém judský od zabalónského (viz biblická poznámka pod čarou). K tomu však není nijak užitečné překládat stejný termín dvěma různými. Bud' má v obou případech znít hebrejská podoba Bejt-lechem, nebo počestělá „Betlém.“ Dvojnásob, když v poznámce pod čarou překladatelé vysvětlili, že jde o jiné místo stejného názvu.

Stejně jako u Jaíra nebo Abdóna se dočteme o mnoha Ibsánových potomcích. Ve všech případech snad také proto, že se v množství jejich potomků nenašel nikdo, kdo by byl dalším soudcem... A také pro zprávu o jejich vlastní tělesné nezřízenosti.

O Elónovi pak kánon neuvádí nic kromě doby působení a že byl z kmene Zabalón.

Předposledním soudcem pak je Abdón. Pokud bychom rozluštili význam informací o něm, pak bychom rozuměli také stejným u Jaíra. A obráceně. Avšak nedostává se nám dochovaných informací, abychom rozuměli. Tedy nevíme.

Zajímavým je však místo Abdónova hrobu: Amálecké pohoří. Amálekovci totiž patřili k odvěkým nepřátelům Israele, k hyenám lidské společnosti nejtvrďšího kalibru, kteří žili na úkor starých a nemocných (Dt 25, 17-19).

Vztah předposledního soudce s takovýmto společenstvím tedy nemohl být jen negativním. Což je další krok dolů z kopce israelského úpadku.

Závěr

Kde není pravdivě, podloženě a srozumitelně zvěstováno Boží slovo, tam přichází úpadek. Náboženské postoje jsou tím nejzákladnějším v lidské osobnosti a tak společnosti. Vždyť se týkají základních otázek existence (smysl života, jeho původ, otázka smrti a zda je něco po ní) i etiky (vztahy mezi lidmi, mezi člověkem a přírodním světem, mezi člověkem a nadlidskými silami).

Kniha soudců od počátku vykresluje tento postupný úpadek. A kdo zná příběh Samsonův, ten ví, že stejné bude pokračovat i dál. Hrůznost tohoto úpadku, hrůznost následků poslouchání falešných božstvech pak právě Jiftáchův příběh vykresluje velmi barvitě. I jak je provázán příběh jednotlivce s příběhem společnosti.

Avšak kromě až syrového popisu reality přidává Bible vždy znovu také vykupující momenty, přicházející z Boží ruky. V Jiftáchově příběhu se Hospodin přeci jen mihl - svým duchem. Toho však nebylo využito, možná ani povšimnuto...

Úpadek Israele pak dosáhl takové hlubiny, že jeden ze soudců byl pohřben v oblasti největších israelských, ba i lidských, nepřátel: Amálekoců.

V příběhu Samsona se Hospodin opět vloží do dění. Co a jak to přineslo a zejm. jak se k tomu postavili lidé, o tom až příště.

Píseň: S375 - Volný jsem + modlitba Páně
Rozhovor